

**100 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЧЛ.-КОР ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН (1910-1975)
Проф. Стойко Стойков**

Биографична справка – „100 г. БАН 1869-1969. Т. 1. Академици и член-кореспонденти”, 1969 г.

Роден в Габрово на 22 март 1910. Завършва славянска филология в Софийския университет (1934). Специализира по време на следването си и по-късно в Ягелонския университет в Краков (1931-1936). Доктор на Ягелонския университет (1936).

Ръководител на секция за съвременен български език в Института за български език при БАН (от 1951). Член-кореспондент на БАН (1952). Директор на Института за български език при БАН (от 1957).

Хоноруван доцент (1946-1950) и професор във Висшето театрално училище (1950-1954). Редовен доцент (1946-1950) и професор по съвременен български език в Историко-филологическия (по-късно във Филологическия факултет) на Софийския университет (от 1950).

Отличия: орден „Кирил и Методий”, II ст. (1957) и I ст. (1959, 1963).

Три десетилетия чл.-кор. Любомир Андрейчин развива голяма научноизследователска, преподавателска, научно-популяризаторска и организаторска дейност в областта на съвременния български книжовен език, историята на книжовния език, езиковата култура, правописа и пр. Неговите научни постижения му отреждат напълно заслужено едно от първите места сред българските езиковеди и той е общопризнат авторитетен специалист в областта на българския книжовен език.

Изключително големи са научните постижения на Л. Андрейчин за проучване граматичния строеж на българския книжовен език. На първо място тук трябва да се постави неговата „Основна българска граматика (1944, 560 с.), преведена и на руски език. Тази граматика бележи нов, по-висш етап в изучаване съвременното състояние на българския книжовен език. Използвайки критически всичко постигнато преди него и обогатявайки го с много нови наблюдения и осветления, Л. Андрейчин в нея представя цялостно структурата на нашия книжовен език в днешното му състояние.

Той изучава и отделни явления в граматичната система на българския книжовен език. Между многобройните му монографии и статии с такава тематика на челно място е неговата докторска дисертация „Семантични категории в българското спрежение (Kategorie znaczeniowe koniugacji bulgarskiej, Krakow, 1938). В нея той се проявява като прецизен изследвач на българската глаголна система, разкривайки характерните особености на глаголните видове, времена и наклонения.

Проучванията на особеностите на българската книжовна граматична система Л. Андрейчин обикновено поставя на по-широка славянска и дори на общолингвистична основа. Във връзка с това той проявява интереси и към чисто теоретически езиковедски проблеми. Л. Андрейчин застъпва схващането, че националният характер на езика поражда съществуването на специфични национални вътрешни закони за неговия развой, който се извършва под въздействието на историческите условия, пречупени през спецификата на съществуващата вече езикова система. Като разглежда проблема за националната самобитност на езика, Л. Андрейчин се спира подробно и на произхода на преизказното наклонение в българския език, появило се под влияние на турски език, но осъществено с чисто български формални средства чрез разширяване функциите и формалното диференциране на перфекта.

Друг дял от българското езикознание, в който Л. Андрейчин има големи постижения, е историята на българския книжовен език. В редица статии той разкрива голямото значение на черковнославянския език за оформяне на новобългарския книжовен език. Докато през XVIII век и през първата четвърт на XIX век черковнославянският език е смятан за образец и книжов-

ниците са се стараели да се доближават до него, спазвайки, доколкото са могли, фонетичните, граматичните и лексикалните му особености, през втората четвърт на XIX век това влияние постепенно се ограничава почти изключително в лексиката, отстъпвайки пред фонетичните и граматичните норми на живата народна реч. Черковнославянският език се явява и важен посредник за възприемане на руски елементи в нашия книжовен език.

С проблемите на историята на българския книжовен език са свързани ред проучвания на Л. Андрейчин върху езика и стила на най-видните наши писатели и поети от втората половина на XIX век, които със своите теоретически схващания и особено с езиковата си практика в своето художествено и публицистично творчество са изиграли важна роля в изграждането на съвременния български книжовен език, като Л. Каравелов, Хр. Ботев и Ив. Вазов.

Л. Андрейчин, за разлика от повечето наши езиковеди, не ограничава своята дейност само в кръга на теоретическите научноизследователски проблеми, а взема дейно участие и в решаването на ред практически въпроси, свързани с устройството и функционирането на българския книжовен език, като въпросите на езиковата култура, правописа, правоговора, обучението по български език във всички степени училища и пр.

Характерът и насоките на практическата дейност на Л. Андрейчин в областта на българския книжовен език ясно се открояват в книгата му „На езиков пост” (1961, 318 с.), в която са включени голяма част от неговите статии и бележки за езиковата култура, езиковата правилност и пр., печатани до 1961 г. и засягащи конкретни случаи из разнообразната езикова действителност.

Във връзка с практическата дейност на Л. Андрейчин са и заниманията му с правописните проблеми на българския книжовен език — област, в която днес той е общопризнат най-авторитетен специалист. В своите възгледи по правописа Л. Андрейчин проявява умерен традиционализъм и се стареа да излиза от практиката на книжовния език, без да отива до крайности.

Когато се разглежда разнообразната и богата дейност на Л. Андрейчин, специално трябва да се изтъкне неговата организаторска и редакторска работа, неговото ръководство на млади научни кадри.

Като преподавател в Университета Л. Андрейчин взе дейно участие в организирането на специалността българска филология, защото в миналото имаше само специалност славянска филология. Той има заслуги и за откриване на специалността руска филология.

Разгледаната богата, разнообразна и плодотворна многогодишна научна, преподавателска и организаторска дейност на Л. Андрейчин е тясно свързана с някои черти от неговия характер, които го представят като умел педагог и прекрасен човек.

Л. Андрейчин повече от три десетилетия обучава студентите по българска филология в Софийския университет, разкрива им структурата на нашия книжовен език и сложния път на неговото оформяване през последните два века. Той успява да даде не само задълбочени познания на своите студенти, но и да им вдъхне любов към родния език и към благородната учителска професия.

Всички, които са били или са в по-тесен досег с учения, преподавателя и човека Любомир Андрейчин, на първо място неговите приятели, сътрудници и ученици, изпитват към него най-добри и искрени чувства на обич и дълбоко уважение.

Препечатано със значителни съкращения от статията на проф. Стойко Стойков „Любомир Андрейчин” (Известия на Института за български език, 1970, № 19, 5-17).